

Ar mērķi tuvināt vēstures izpratnes

Ar aplausiem, ziediem, rokasspiedieniem un aizkustinājuma asarām vakar Okupācijas muzejā skatītāji uzņēma studijas "Deviņi" dokumentālās filmas "Pretrunīgā vēsture" pirmizrādi.

■ VIESTURS SPRŪDE

Režisores Ināras Kolmanes un vēsturnieka Ulda Neiburga veidotā stundu garā dokumentālā filma ir emocionāls mēģinājums ar trim dažādiem dzīvesstāstiem pavēstīt par traģēdijām, kuras Otrā pasaules kara laikā Latvijā piedzīvojuši kā latvieši, tā arī krievi un ebreji. "Pretrunīgās vēstures" varoņi paši piedzīvojuši to, ko stāsta, un zināmā mērā ved skatītāju ekskursijā pa šaušalīgo notikumu vietām. Šobrīd jau aizsaulē aizgājušais Kurts Grīnups jaunībā bijis viens no pirmajiem, kas 1941. gada jūlija sākumā iegājis Centrālcietumā, redzējis čekistu nomocītos latviešus un eks-humācijas. Vēlāk pēc kara Grīnupa kungs piedzīvojis spīdzināšanas padomju pretizlūkošanas dienesta "Smerš" mītnes pagrabos Amatu ielā, Vecrīgā. Nedaudz sirreālas ir ainas, kurās vecais vīrs rāda biroja meitenēm, kur viņu tagad gaišajā darba telpā atradušās lāviņas un kur izmeklētāji viņu situši.

Cits stāsts ir Vitālijam Leonovam un viņa mātai Fainai. Leonovu ģimeni kara laikā vācieši no Vitebskas apkaimes pretpartizānu akcijas laikā pārveda uz Latviju un ieslodzīja Salaspils nometnē. Tur nomira Vitālija un Fainas brālītis, bet pārējie bērni izglābās tikai tādēļ, ka tika atdoti latviešu saimnieku ziņā lauku darbos.

Bijušā liepājnieka, ASV pilsoņa ebreja Edvarda Andersa tēvs, vecvecāki un radnieki gāja bojā holokausta

tikai gadījuma pēc izdevās izbēgt no slaktiņa. Tagad mūža nogali Andersa kungs velta 6400 bojāgājušo Liepājas ebreju piemiņas iemūžināšanai.

Šie dažādie, bet cilvēcis-ko pārdzīvojumu ziņā tik līdzīgie stāsti filmā mijas ar ainām no 16. marta un 9. maija notikumiem Rīgā, lai parādītu, cik ļoti vēsture joprojām šķēļ Latvijas sabiedrību. Holokaustu pārdzīvojušais Edvards Anderss kādā brīdī saka: "Daudzi krievi uzskata, ka okupācijas nav bijis, bet varu viņiem pateikt, ka tā bija un es esmu to piedzīvojis. Ja nebeigsies strīdi par tādiem neapstridamiem faktiem, būs ļoti grūti panākt, ka nācija raugās uz pagātņi un nākotni no kopēja skatpunkta. Ir jāpārliecina skeptiķi, bet tajā pašā laikā jāsaprot, ka ir cilvēki, kuru prāts ir tik slēgts, ka tos nekad nevarēs pārliecināt."

Režisore Ināra Kolmane, vaicāta par potenciālo "Pretrunīgās vēstures" auditoriju, skaidroja: "Filma domāta šodienas Latvijas iedzīvotājiem – gan krieviem, gan latviešiem, gan ebrejiem. Nav jēgas taisīt kaut arī pamatotos, tomēr, atļaušos teikt, gaudu gabalus pašiem par sevi. Mēs taisām filmas par latviešiem, paši skatāmies un paši raudam. To pašu dara ebreji par holokaustu. Krievi taisa savas propagandiski pārspīlētās filmas. Bet tikmēr izaugusi vesela paaudze, kas Latviju sauc par dzimteni. Tikai ieklausoties otra sāpē, mēs varam pretendēt, lai šīs paaudzes pārstāvji ieklausītos arī citu sāpēs." Nākotnē filmu paredzēts tulkot krieviski un angļiski ar labāk izskaidrotu vēsturisko fonu. To varētu demonstrēt kā kino, tā televīzijā gan Latvijā, gan ārzemēs, pieteikt starptautiskiem festivāliem.

Jāpiebilst, ka no vakardienas "Pretrunīgā vēsture" tiekl...

Ar ko ska

Ari jaunā Mihalko
Krievijas vēsturiskā

Kadrs no filmas "Saules nogurdinātie (no kreisās) dodas uzbrukumā.

■ MĀRIS ANTONEVIČS

Krievijas televīzijas, kas lielā daudzumā redzamas arī Latvijā, pirms 9. maija parasti ir pārplūdinātas ar filmām par karu. Atšķirībā no Vecgada vakara, kad gandrīz visos kanālos rāda režisora Eldara Rjazanova filmu "Likteņa ironija jeb vieglu garu", 9. maijā izvēles klāsts it kā ir plašāks. It kā, jo pārsvarā tās ir padomju laika filmas ar visām tām raksturīgajām klišejiem un ideoloģisko nostāju, kas nepieļauj nekādas lielas atkāpes. Protams, stāsts var atšķirties, bet idejai jābūt nepārprotamai – drosmīgie padomju karavīri cīnās pret

mātā,
diez
kino
jas el
ar v
Prota
Viņa
nātie
tiek rā
rī un
tikī ja
giem n
ideolo
Ne
Krievi
tizēt
varas
pašrei
kai pie
slavinā
na tos.
piener

dažādiem dzīvesstāstiem pavēstīt par traģēdijām, kuras Otrā pasaules kara laikā Latvijā piedzīvojuši kā latvieši, tā arī krievi un ebreji. "Pret-runīgās vēstures" varoņi paši piedzīvojuši to, ko stāsta, un zināmā mērā ved skatītāju ekskursijā pa šausalīgo notikumu vietām. Šobrīd jau aizsaulē aizgājušais Kurts Grīnups jaunībā bijis viens no pirmajiem, kas 1941. gada jūlijā sākumā iegājis Centrālcietumā, redzējis čekistu nomocītos latviešus un eks-humācijas. Vēlāk pēc kara Grīnupa kungs piedzīvojis spīdzināšanas padomju pretizlūkošanas dienesta "Smers" mītnes pagrabos Amatu ielā, Vecrigā. Nedaudz sirreālas ir ainas, kurās vecais vīrs rāda biroja meitenēm, kur viņu tagad gaišajā darba telpā atradušās lāviņas un kur izmeklētāji viņu situši.

Cits stāsts ir Vitālijam Ļeonovam un viņa māšai Fainai. Ļeonovu ģimeni kara laikā vācieši no Vitebskas apkaimes pretpartizānu akcijas laikā pārveda uz Latviju un ieslodzīja Salaspils nometnē. Tur nomira Vitālija un Fainas brālītis, bet pārējie bērni izglābās tikai tādēļ, ka tika atdoti latviešu saimnieku ziņā lauku darbos.

Bijušā liepājnieka, ASV pilsoņa ebreja Edvarda Andersa tēvs, vecvecāki un radinieki gāja bojā holokaustā, tika nošauti Šķēdes kāpās. Viņam pašam kopā ar māti

ka tā bija un es esmu to piedzīvojis. Ja nebeigsies strīdi par tādiem neapstrīdamiem faktiem, būs ļoti grūti panākt, ka nācija raugās uz pagātni un nākotni no kopēja skatpunkta. Ir jāpārliecina skeptiķi, bet tajā pašā laikā jāsaprot, ka ir cilvēki, kuru prāts ir tik slēgts, ka tos nekad nevarēs pārliecināt."

Režisore Ināra Kolmane, vaicāta par potenciālo "Pret-runīgās vēstures" auditoriju, skaidroja: "Filma domāta šodienas Latvijas iedzīvotājiem – gan krieviem, gan latviešiem, gan ebrejiem. Nav jēgas taisīt kaut arī pamatotos, tomēr, atļaušos teikt, gaudu gabalus pašiem par sevi. Mēs taisām filmas par latviešiem, paši skatāmies un paši raudam. To pašu dara ebreji par holokaustu. Krievi taisa savas propagandiski pārspīlētās filmas. Bet tikmēr izaugusi vesela paaudze, kas Latviju sauc par dzimteni. Tikai ieklausoties otra sāpē, mēs varam pretendēt, lai šīs paaudzes pārstāvji ieklausītos arī citu sāpēs." Nākotnē filmu paredzēts tulkot krieviski un angļiski ar labāk izskaidrotu vēsturisko fonu. To varētu demonstrēt kā kino, tā televīzijā gan Latvijā, gan ārzemēs, pieteikt starptautiskiem festivāliem.

Jāpiebilst, ka no vakardienas "Pretrunīgā vēsture" tiek demonstrēta kinoteātrī "K-Suns", bet 9. maijā tā būs Ēdoles pilī, kur ieeja brīva.

Kadrs no filmas "Saules nogurdinātie (no kreisās) dodas uzbrukumā."

MĀRIS ANTONEVIČS

Krievijas televīzijas, kas lielā daudzumā redzamas arī Latvijā, pirms 9. maija parasti ir pārplūdinātas ar filmām par karu. Atšķirībā no Vecgada vakara, kad gandrīz visos kanālos rāda režisora Eldara Rjazanova filmu "Likteņa ironija jeb vieglu garu", 9. maijā izveles klāsts it kā ir plašāks. It kā, jo pārsvarā tās ir padomju laika filmas ar visām tām raksturīgajām klišējām un ideoloģisko nostāju, kas nepieļauj nekādas lielas atkāpes. Protams, stāsts var atšķirties, bet idejai jābūt nepārprotamai – drosmīgie padomju karavīri cīnījās pret nelietīgajiem iebrucējiem un dramatisks sižets.

Lai gan kopš PSRS sabrukuma ir pagājuši gandrīz 20 gadi, krievu režisori līdz šim ir stingri pieturējušies pie vecajām kara filmu klišējām, kas labi redzams arī šīs nedēļas TV programmā. Piemēram, Krievijas Pirmais kanāls (Latvijā attiecīgi Pirmais Baltijas kanāls) 9. maijā visas dienas garumā izrāda 2007. gada seriālu "Diversants. Kara beigās", kuram, kā paši veidotāji apgalvo, ir "viens no labākajiem reitingiem", jo esot "daudz vairāk action" (angliski apzīmējums spriedzes filmām). Bet stāsts gan tas pats vecais – par padomju karavīru grupu, kas vispirms piedalās vienās kaujās, tad citās, bet beigās Berlīnē liksmo par izcīnīto uzvaru.

Kurš atlausies kritizēt Staļinu...

Citu skatījumu uz Otrā pasaules kara Krievijā var atļauties retais – vai nu brīvdo-

mātā
diez
kino
jas el
ar v
Prota
Viņa
nātie
tiek rā
ri un
tīki ja
gan n
ideolo
Ne
Krievi
tizēt
varas
pašrei
kai pie
slavinā
na tos.
pieņer
nevis l
mā lie
kovs.
ka stās
Mihail
tīktu, l
piekriš
vajadzī
zinība,
gandas
panākt
lieta, ja
ziniet,
tik gais
dam n
Rietum
1994
les nog
joprojā
uzņemt
ma, kas
Staļina
teikt –
tām, jo
varoņu
bas, kur
korekcij
filma vē
mandie
Mihailko
krit Sta
veikt vi

KARĪNAS MIEZĀJAS FOTO

Filmas režisore Ināra Kolmane (no labās), vēsturnieks Uldis Neiburgs un citi radošās grupas locekļi: "Filma par mums visiem – Latvijas sabiedrību, dažādu tautību un atšķirīgas vēsturiskās pieredzes cilvēkiem."